

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

ברכת שהחיינו בראש השנה ויום הכיפורים

(מ' ב') ואמר רבה: כי הוינא בי רב הונא איבעיא לן, מהו לומר זמן (ברכת שהחיינו) בראש השנה וביום הכיפורים? כיון דמזמן לזמן אתי אמרינן; או דילמא כיון דלא איקרו רגלים לא אמרינן?

לא הוה בידיה. כי אתאי בי רב יהודה אמר: אנא אקרא חדתא (כשאני רואה דלעת חדשה משנה לשנה) נמי אמינא זמן. אמר ליה: רשות לא קא מיבעיא לי (שודאי מותר), כי קא מיבעיא לי חובה, מאי?

(ומקשה, אם צריך לומר זמן ביום הכיפורים, הרי טעון כוס יין) יום הכיפורים היכי עביד? אי מברך עליה ושתי ליה, כיון דאמר זמן קבליה עליה (קיבל עליו קדושת יום הכיפורים) ואסר ליה! לברוך עליה ולנחיה, המברך צריך שיטעום! ליתביה לינוקא (לשתותו לאחר שיברך עליו²), לית הלכתא כרב אחא (המתיר זאת), דילמא אתי למסרך (התינוק לאחר המנהג הזה, ולשתות ביום הכיפורים אחר שיגדיל)!

(ומסיק) והלכתא - אומר זמן בראש השנה וביום הכיפורים.

והלכתא - זמן אומרו אפילו בשוק (בלי כוס יין).

שיטות הראשונים

אנא אקרא חדתא נמי אמינא זמן: רש"י פירש כשאני רואה דלעת חדשה משנה לשנה. וכן פסק הרמב"ם. וכתב הרשב"א שאפילו רואהו ביד חברו או על האילן³. אמנם הרא"ש כתב שנהגו העולם לקבוע הברכה בשעה שאוכל ממין חדש⁴. והשו"ע⁵ פסק כרמב"ם ורשב"א. וכתב שנהגו שלא לברך עד שעת אכילה.

רשות לא קמיבעיא לי, כי קמיבעיא לי חובה: כתב אור זרוע בשם רבינו שמואל, דשמעינן מהכא דלברך שהחיינו על כל דבר חדש, רשות הוא ולא חובה. וכן כתב הרשב"א. ודעת האשכול ורבי ישמעאל בן חכמון, שאינו רשות לגמרי, שכן אם רואהו ודאי חייב לברך, אלא שאינו צריך לרדוף לראותו כדי לברך⁶.

אמירת זמן בליל יום טוב שני של ראש השנה: כתב הרא"ש בשם רבותיו של רש"י שאין אומרים זמן אלא ביום

1. דרגלים מתרגמין תלת זמנין. פסקי רי"ד.

2. דהאי שיטעום דקאמר, לא דווקא קאמר אמברך, דהוא הדין כי שתי אחרינא. דטעמא משום דגנאי הוא לכוס של ברכה שלא יהנה אדם ממנו לאלתר, שתהא ברכת היין דבורא פרי הגפן שלא לצורך, ומכי טעם ליה אחרינא שפיר דמי. וכדתניא נמי בגמרא דפרק ראוהו בית דין (ר"ה כ"ט ב') לא יפרוס אדם פרוסה לאורחין א"כ אוכל עמהם, שהרי הן יכולין לעשות. אבל פורס הוא לבניו ולבני ביתו כדי לחנכן במצוות, ואף על פי שהוא לא טעם אלא בניו שפיר דמי, ואף על פי שבירך עליה ברכת המוציא. רש"י.

3. והסביר הרשב"א: שהרי אינו מברך בזה אלא על שהגיע לאותו זמן, ולא מפני שהוא שלו.

4. כמו שהחיינו דעשיית לולב וסוכה שקובעים בשעת קידוש היום.

5. או"ח רכה,ג. וכתב הרמ"א שמי שבירך בשעת ראייה לא הפסיד. וב'מעשה רכ', הנהגות הגר"א (הלכות ברכות, אות עה) כתב: שהחיינו על פרי חדש, מברך בשעת הראייה. מקורות - רמב"ם (ברכות יב). רשב"א (שו"ת ח"א סי' רנא). רא"ש (סי' י).

6. ואינה חובה כזמן דראש השנה ויום הכיפורים ושאר המועדות. והמשנ"ב (רכה,ג. ס"ק ט) כתב כהרשב"א. מקורות - אור זרוע (הל' עירובין, סי' קמ). רשב"א (שו"ת ח"א, סי' רמה). אשכול (הלכות ברכת הודאה, ד"ה ואומר זמן).

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

בעזרה ש"ת
כט אלול תש"פ
מסכת: עירובין | פרק: ג | דף: מ

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

הראשון⁷. וכן כתבו הגאונים שאין לומר זמן בשני, לא בקידוש ולא בשופר. וכן כתב רבינו יצחק בר יהודה. אבל דעת רש"י שצריך לומר גם בלילה שני⁸. וכן דעת רבינו משולם בן קלונימוס, בעל העיטור, הרא"ש, והר"ן. וכתב הרא"ש: טוב שיקח אדם פרי חדש ויניחנו לפניו ויברך שהחיינו ויהיה דעתו על הפרי ויצא ידי ספק. וכן היה אומר רבינו מאיר (מרוטנבורג) ז"ל. וכן פסק השו"ע⁹, וכתב שאם מצא פרי חדש יאמר שהחיינו עליו (לאפוקי נפשיה מפלוגתא).

דלמא אתי למיסרך: כתבו תוספות בשם רבינו שמואל דדוקא גבי זמן שהוא קבוע, חיישינן דלמא אתי למיסרך. אבל אם אירע ברית מילה בתשעה באב או ביוה"כ, דלא הוי אלא אקראי בעלמא, לא חיישינן דלמא אתי למיסרך. אבל דעת הגאונים והרמב"ן שאף בדבר שאינו קבוע שייך חשש אתי למיסרך. והשו"ע¹⁰ פסק שבברית בתשעה באב ייתן לקטן. וביום הכיפורים פסק¹¹ שמברכים על המילה בלא כוס. והרמ"א כתב שמברכים בכוס, ונותנים לתינוק הנימול. ושכן נוהגים.

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות ראש השנה, סימן תר)

ב. בקדוש ליל שני (ילבש בגד חדש) (הגהות מימוני פ' כ"ט מהלכות שבת) (או) מניח פרי חדש ואומר שהחיינו; ואם אין מצוי (בגד חדש או) פרי חדש, עם כל זה יאמר שהחיינו.

(או"ח, הלכות ברכות, סימן רכה)

ג. הרוצה פרי חדש מתחדש משנה לשנה, מברך: שהחיינו, ואפלו רואהו ביד חברו או על האילן, ונהגו שלא לברך עד שעת אכילה. הגה: ומי שברך בשעת ראיה, לא הפסיד (טור); ואין לברך עד שנגמר תשלום גדול הפרי (תשובת רשב"א סי' ר"ן וכל ב); ואם לא ברך בראיה ראשונה, יכול לברך בראיה שניה (אגור).

(או"ח, הלכות תשעה באב, סימן תקנט)

ז. אם יש תינוק למוול, מלין אותו אחר שגומרים הקינות; ויש ממתניין למוולו עד אחר חצות, ומברכים ברכת המילה בלא בשמים (והמנהג כסברא ראשונה). ואם היולדת מצויה במקום המילה, יברך על הכוס ותשתה ממנו היולדת; והוא שתשמע הברכה ולא תפסיק בדברים בין שמיעת הברכה לשתית הכוס; ואם אינה שם, יברך על הכוס ויטעים לתינוקות.

7. זה לשון הרא"ש: ולענין זמן בליל שני, כתב רש"י בתשובה, רבותינו אמרו שאין אומרים אלא ביום ראשון. לפי שהן קדושה אחת וכיומא אריכתא דמי. מה שאין כן בשני ימים טובים של גליות שהן משום ספק ושתי קדושות הם ואומר זמן בשניהם.

8. ואין חילוק בין יום טוב של ראש השנה לשאר ימים טובים של גלויות, אלא לענין ביצה ומחומר אסור את של זה בזה. אבל לענין זמן, ממה נפשך: אי ספיקא הוא, אומר. ואי אמנהגא דבית דין סמכינן שהיום נוהגים קודש ולמחר קודש, אומר זמן, דהא מיום שני היו מונין תיקון המועדות והוא עיקר ראש השנה וצריך לומר בו זמן. רא"ש בשם תשובת רש"י (עיי"ש עוד. וראב"ה, מסכת ראש השנה סי' תקלד, כתב: ומיהו לבי נוקף על דבריהם, כיון שאנו נוהגין לימנות ליום כיפור וחג מיום ראשון, נראה דראשון עבדי עיקר, עיי"ש).

9. או"ח תרב. מקורות - רא"ש (מסכת ראש השנה, ד"ד). רש"י (מחזור ויטרי סי' שכ. וכן כתב הרשב"ם בשם רש"י זקנו. הו"ד ברא"ש ובהגהות מיימוניות). רבינו משולם בן קלונימוס ובעל העיטור (הו"ד ברא"ש). וכתב הגהות מיימוניות (הל' שבת כט,ג, אות ז) שכן דעת הרמב"ם. רא"ש (ראש השנה ד"ד). ר"ן (י"ב ב' דפי ר"ף, ד"ה מהו לומר).

10. או"ח תקנט. וכתב המג"א (סימן תקנט ס"ק ט) דכיון שתשעה באב הוא דרבנן לא מחמירנן כל כך, ומוטב ליתן לתינוק גדול קצת שחיב לחנכו בברכה. מקורות - רמב"ן (תורת האדם, שער האבל, ענין אבילות ישנה, בסופו). גאונים (הו"ד ברשב"א, מ' ב', ד"ה אתי).

11. או"ח תרכא,ג.